

1. Zasady redakcyjne słownika

1.1. Zasady transliteracji cytatów

Cytowany materiał podaję w transliteracji¹. Zachowuję charakterystyczne właściwości językowe rękopisu, jego formy fleksyjne i fonetyczne. Chcąc jak najwierniej ukazać specyfikę tekstu, nie koryguję błędnych niekiedy zapisów. Utrzymuję wszelkie niekonsekwencje pisowni. Mogą one być nieocenionym źródłem dla badaczy ówczesnego języka:

- zachowuję łacińskie dyftongi - **oe, ae**,
- ꝛ zastępuję literą **s**,
- Ꝛ oddaję jako **ss**
- ligaturę **ß** oddaję przez **sz**,
- ʒ oddaję jako **z**
- rʒ piszę **rz**
- sʒ piszę **sz**
- dʒ piszę **dz**
- cʒ piszę **cz**
- ý, ÿ – piszę bez kropek jako **y**
- α – piszę **a**
- δ, σ – piszę **d**
- spółgłoski **l, l** – jak w źródle
- nosówki zapisuję jak w oryginale,
- ligatury **æ, œ** zapisuję **ae, oe**
- zachowuję przegłosy **ä, ü, ö**
- nie wprowadzam znaków diakrytycznych,
- zachowuję niekonsekwentnie stosowaną pisownię rozdzielną i łączną,
- zachowuję niekonsekwentnie stosowaną pisownię wielkich i małych liter,

---

¹ Por. zasady transliteracji w onomastycznych monografiach regionalnych. Ścisłej transliteracji przestrzegali m.in.: H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI w. do roku 1740*, Warszawa 1976, s. 85; M. Jaracz, *Nazwiska mieszkańców Kalisza od XVI do XVIII wieku*, Bydgoszcz 2001, s. 32, niewielkie modyfikacje wprowadzili: M. Czaplicka-Niedbalska, *Nazwiska mieszkańców Bydgoszczy od połowy XV w. do poł. XVIII w.*, Bydgoszcz 1996, s. 27 oraz E. Rudnicka-Fira, *Antroponimia Krakowa od XVI do XVIII w. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice 2004, s. 29-30.

- W określonych przypadkach (tzn. gdy nazwisko pojawia się w źródle bez poświadczeń męskich, a w uzusie funkcjonuje wyłącznie jako femininum) wykorzystuję możliwość umieszczania w haśle formy żeńskiej. Pojawia się w ówczas kwalifikator *fem*, np. **ANCILLA (fem.)**.
- Jeśli rekonstrukcja dopuszcza warianty homonimiczne, to podaję je w haśle.

3. Hasło nazwiskowe sprowadzono do formy ogólnopolskiej zapisanej ortografią współczesną, jeśli różnice między postacią nazwiska utrwaloną w źródłach, a jego formą inwariantną mają tylko charakter graficzny. W pozostałych wypadkach wyraz hasłowy ma postać zgodną z zapisem źródłowym.

- Odmianki fonetyczne i morfologiczne umieszczam w tytule hasła w porządku alfabetycznym, oddzielam je przecinkiem. Są to hasła oboczne. Umieszczam odsyłacz do hasła głównego, gdy osoby zarejestrowane w danym artykule nosiły dwa protonazwiska lub były nazywane semantycznie tożsamymi odpowiednikami obcojęzycznymi – stosuję zapis *cf.*= confer, porównaj.
- Formy słowotwórczo różne, określające jedną osobę, stanowią osobne hasła połączone odsyłaczami.
- Nazwiska zakończone na *-(ow)ski*, *-(ew)ski*, a także *-(ow)icz*, *-(ew)icz* traktuję jako osobne hasła (tak jak współcześnie), jedynie w przypadku zapisu tej samej osoby, tworzone są odmianki w obrębie jednego artykułu hasłowego.
- Pojawiające się w haśle litery w nawiasach okrągłych informują o możliwości podwójnej interpretacji zapisu. Znaczy to, że dane sufiksy mogły być różnie wymawiane, np. **PIOTROWIC(Z): PIOTROWIC** lub **PIOTROWICZ**.
- Nazwisk pochodzenia obcego, zapisanych zgodnie z polską fonetyką, nie sprowadzam do postaci słownikowej danego języka. Podaję w miarę możliwości odmianki ortograficzne.
- Formy zlatynizowane przez *-ovius* podaję w haśle podstawowym po formie ogólnopolskiej, np.: **DĄBROWSKI, DABROVIUS**.
- Dla ukazania budowy słowotwórczej antroponimu oddzielam sufiks od podstawy. Sygnalizuję złożoność sufiksów.
- Rezygnuję z rejestracji osób nie posiadających nazwiska.

II. Materiał źródłowy

- W artykule hasłowym materiał historyczny cytuję chronologicznie.
- Wszystkie poświadczenia umieszczam w szerokim kontekście źródłowym. Ekscerpowałam interesujące mnie protonazwisko wraz z najbliższym kontekstem (w formie gramatycznej występującej w źródle, a więc także w przypadkach zależnych). Przez *kontekst* rozumiem:
  - a) określenie /-a występujące przed imieniem, np.: *Dominus, honestus, młody, stara...*,
  - b) imię/imiona, np.: *Paulus, Katharina, Mathias, Jan...*,
  - c) określenie /-a występujące po nazwisku, np.: *apotecarius, gladiator, piwowar*,
  - d) określenia zawierające nazwy miejscowe, np.: *de Konin, von Watt*,
  - e) określenia etnonimiczne, np.: *Italus, Włoch, Czech*,
  - f) inne.
- Po każdym cytacie podaję jego lokalizację, tzn. numer księgi, datę zapisu oraz stronę.
- Cytaty oddzielam średnikami. Opuszczenie fragmentów tekstu źródłowego zaznaczam znakiem (...).

III. Komentarz etymologiczny

- Ostatni zapis materiału źródłowego kończy się kropką. Podaję oznaczenia rzymskie dla typów strukturalnych (wyróżniam je przez pogrubienie, np. **-I-**, **-II-**, **-III-**, **-IV-**).
- objaśnień etymologiczno-motywacyjnych antroponimu dokonuję na podstawie fachowej literatury językoznawczej i historycznej oraz własnych dociekań. Homonimy antroponimiczne zostały umieszczone w jednym haśle, ze wskazaniem potencjalnych motywacji.
- Protonazwiska porównuję ze SSNO i SNW (zakres czasowy badanego materiału determinuje taki wybór słowników). Przy każdym nazwisku podaję liczbę nsoicieli – najpierw łącznie w granicach Rzeczypospolitej Polskiej, a następnie w układzie województw (w starym podziale administracyjnym na 49 województw, wprowadzonym w 1975). Jeśli nie są one notowane w tych słownikach, to zaznaczam ten fakt stosując skrót nnot.= nie notuje. Hasła A-G porównałam

dodatkowo z AntrP².

- Nazwiska obce nie zawsze posiadają etymologiczne objaśnienia.
- W miarę możliwości umieszczam w artykule hasłowym dodatkowe informacje (opatruję je adresem bibliograficznym), tzn.:
  - a) przy protonazwiskach odapelatywnych tworzonych od rzadkich wyrazów pospolitych notuję słownikowe znaczenie podstawy;
  - b) podaję geograficzną lokalizację miejscowości, od której prawdopodobnie utworzono protonazwiska odmiejscowe (SG³, NKoz⁴);
  - c) w nawiasie kwadratowym podaję dane liczbowe. Na pierwszym miejscu umieszczam ogólną liczbę nosicieli protonazwiska. Druga pozycja ukazuje liczbę protonazwisk w dawnym województwie poznańskim (skrót: **Po**). Jeśli SNW nie odnotowuje osób o takim protonazwisku, to uwzględniam województwo, gdzie występuje ich największa liczba.
- Objaśniam strukturę nazwisk sekundarnych przez wskazanie podstawy derywacyjnej i formantu prostego lub złożonego, również w postaciach obocznych.
- Stosuję w słowniku skróty według ustalonego wzoru. Ich wykaz umieszczam w osobnym rozdziale.

IV Odsyłacze

- Odsyłacz dodaję do odmianek fonetycznych i graficznych nazwiska.
- Jeśli dana osoba identyfikowana była za pomocą kilku nazwisk oraz kiedy nazwa obca ma swój polski odpowiednik.

---

² Tom II H-Mą ukazał się pod koniec 2010 roku, kiedy praca była w ostatecznej wersji.

³ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. I-XV, Warszawa 1880-1902.

⁴ S. Kozierowski, *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej zachodniej i środkowej Wielkopolski*, t.1-2, Poznań 1921